

Ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς τῶν Ἰωαννίνων

ΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΑΛΗ ΠΑΣΑ

ΠΩΣ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Τεπελενλῆ, οὕτω καὶ οἱ θησαυροὶ αὐτοῦ κατέστησαν διαβόητοι καὶ μυθώδεις, μάλιστα κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἸΘ' ἑκατονταετηρίδος. Ὁ θηριώδης καὶ αἰμοδόρος σατράπης τῆς Ἡπείρου ἀπὸ τοῦ 1788, ὅτε κατέλαβε τὰ Ἰωάννινα, ἐδέσποσε ταχέως, οὐ μόνον αὐτῶν καὶ τῆς Ἡπείρου ὅλης, ἀλλὰ καὶ τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἄλλων μερῶν καὶ κατέστη διαβόητος εἰς ὅλον τὸν κόσμον διὰ τὴν δύναμιν καὶ τὰ πλούτη του. Περί τὸ ἔτος 1819 ἀνῆλθεν εἰς τὸ κατακόρυφον αὐτῶν. Εἶχε καταστήσει τὰ Ἰωάννινα πολυάριθμον στρατόπεδον Ἀλβανῶν, λύκων αὐτόχρημα καὶ τυφλῶς ἀφωσιωμένων εἰς πᾶσαν διαταγὴν του. Καὶ ἐκυβέρνηα οὐ μόνον τὰς 40,000 κατοίκων τῶν Ἰωαννίνων, ἀλλὰ καὶ ὅλους ἐν γένει τοὺς ὑπηκόους του, ὡς ἀπόλυτος κύριος, ἔχων ἐπ' αὐτῶν καὶ δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου, καὶ στέλλων μόνον πρὸς τὸν Σουλτάνον ἐτήσιον φόρον τυπικῆς ὑποτελείας.

Ἦτο εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν φιλοχρήματος καὶ πλεονέκτης, ὅσον ἦτο καὶ θηριώδης καὶ φιλόδοξος. Ἐπασχε τὸ παράδοξον πάθος, ὅπερ ὅσον περισσότερον τρέφεται τόσῳ μᾶλλον πεινᾷ!

Κατὰ τὸν Πουκεβίλλ, ἐδίψα χρυσόν, ὥς ὁ ἐξ ὕδρωπος πάσχων διψᾷ ἀενάως ὕδωρ. Καὶ συνεκέντρωσεν ἀμέτρητα καὶ μυθώδη πλούτη, ἑκατομμύρια ἐπὶ ἑκατομμυρίων εἰς τὰ θησαυροφυλάκιά του, ὅσῳ καὶ ἀπεράντους ἀκινήτους κτήσεις εἰς τὴν περιουσίαν του. Οἱ θησαυροὶ τοῦ δὲ αὐτοῦ ὠφέλησαν καὶ τὸν Ἰερὸν ἡμῶν Ἀγῶνα.

Εἶνε εἰς ἄκρον περιέργοι οἱ τρόποι καὶ τὰ μηχανεύματα, δι' ὧν ἐπλούτησε τεραστίως ὁ Ἀλῆ πασᾶς. Ἡδύναντο δὲ νὰ θεωρηθῶσι μῦθοι, ἂν μὴ ἐβεβαιοῦντο ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν. Πᾶν εἶδος πιέσεως, ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας ἐξυπηρέτησε τὸ ἀνόσιον ἔργον του. Ὅλος ὁ βίος τοῦ ἦτο κατάχρησις καὶ καταπίσις. Κατήντησε νὰ νομίζῃ, ὅτι δὲν ἔζησε τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν δὲν διέπραξε μίαν ἀρπαγὴν. Εἶχεν ἀποτρόπαιον σύστημα, δι' οὗ ἀπεγύμνου τοὺς ὑπηκόους τοῦ καὶ κατέστησεν αὐτοὺς δουλοπαροίκους. Ὑπὸ μορφὴν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων φόρων ἐφορολόγει ἀπηνῶς πάντας ἀνεξαιρέτως καὶ αὐτὸν τὸν ἱερὸν κλῆρον, τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια τῶν χριστιανῶν. Οὐδεὶς τῶν ὑπηκόων τοῦ ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ιδιοκτησίας τοῦ, τρέμων νυχθημερὸν διὰ τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας τοῦ. Οὕτω καὶ τοῦ πλουσίου τὸ τάλαντον καὶ ὁ ὀβολὸς τοῦ πτωχοῦ εἰσέρρεον εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἀδηφάγου σατραπῆ.

Εἰς πᾶσαν ἀπαλλοτριώσιν ἀκινήτων κτημάτων ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἐλάμβανε τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ τιμήματος αὐτῶν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ διὰ τὸν Σουλτάνον φόρου τῆς δεκάτης εἰσέπραττε καὶ ἄλλον ἴσον φόρον ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Συνεπλήρου δὲ τὴν ἐπὶ τῶν ἀκινήτων φιλοκτημοσύνην του, ἐπιβάλλων εἰς τὰ χωρία πολλὰ καὶ ἀτελείωτα βάρη φόρων, ἀμίσθων ἐργασιῶν, ἐκτάκτων εἰσφορῶν κ.λ.π. Οὕτως ὅμως οἱ κύριοι αὐτῶν ἐξηναγκάζοντο νὰ τὰ πωλῶσιν εἰς εὐτελεῖς τιμὰς πρὸς αὐτόν, ὅστις καθίστα αὐτὰ τσιφλίκια του.

Ἠγόρασε τὴν δυστυχῆ Πάργαν παρὰ τῶν Ἀγγλῶν τῷ 1819 ἀντὶ 150,000 λιρῶν. Ἡ ἀγορὰ δὲ αὐτῇ, ἦν ὁ Βαρθόλδης χαρὰ κτηρίζει ὥς βδελυρὰν ἐμπορίαν, ὑπῆρξε δι' αὐτόν ἐπικερδεστάτη ἐπιχείρησις. Βεβαιοῦται ἱστορικῶς, ὅτι ὁ Ἀλῆ πασᾶς εἰσέπραξε πενταπλάσια ὅσων ἔδωκε δι' ἐκτάκτων φόρων, ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν καὶ μεταπωλήσεως εἰς ὅσῃν ἤθελε τιμὴν τμηματικῶς, τῆς ἀκινήτου τῶν Παργίων περιουσίας.

Ὁ Ἀλῆ πασᾶς μόνος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δίδῃ ἀδείας γάμου εἰς ὅλους τοὺς ὑπηκόους τοῦ καὶ οὐδεὶς γάμος ἦτο ἐγκυρος ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν πολλοὺς ἐξηνάγκαζεν ἄκοντας νὰ νυμφευθῶσι καὶ ἔδιδε τὴν χεῖρα πλουσίων νυμφῶν εἰς φαύλους καὶ κακούργους ἀνθρώπους τοῦ πρὸς ἀμοιβὴν σκοτίων ἐγκλημάτων ἢ διανομὴν τῶν μεγάλων προικῶν.

Εἶχε θεσπίσει νόμον, δυνάμει τοῦ ὁποίου κατέστησεν ἑαυτὸν μόνον κληρονόμον τῶν ὑπηκόων τοῦ, ὅσοι ἀπέθνησκον χωρὶς ν' ἀφήσωσιν ἄρρενα τέκνα. Διηγοῦνται δὲ ὅτι, ὅταν τις ἐξ αὐτῶν πλούσιος εἶχεν υἱόν, ὁ αἰμοβόρος πασᾶς, ὅπως τὸν κλη-

ρονομήσῃ, πολλάκις ἐδολοφόνει διὰ τῶν Ἀλβανῶν του πρῶτον τὸν υἱὸν καὶ εἶτα τὸν πατέρα.

Οὐαὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες προσέφευγον πρὸς αὐτὸν ζητοῦντες δικαιοσύνην. Αὐτός, ὡς δικαστής, ἐλάμβανε τὴν μερίδα τοῦ λέοντος ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς δίκης. Ἀδελφοὶ δέ, ἐρίζοντες περὶ διανομῆς κληρονομίας, εἶδον κατάπληκτοι τὸν πασάν σφετεριζόμενον ἀμφοτέρων τὰ μερίδια.

Τραπεζίτης, τοκογλύφος, ἔμπορος, ἤσκει πᾶν εἶδος χρηματισμοῦ, δι' οὗ ἐκέρδαινε χρήματα. Εἶχε πάντοτε εἰς τὸ ταμεῖον του κίβδηλα νομίσματα, ἅτινα συνέλεγεν ἐξ ὅλης τῆς Τουρκίας καὶ ἐχρησιμοποιοῖ εἰς τὰς συναλλαγὰς του. Ἐπὶ προφάσει, ὅτι ἤκουεν, ὅτι πλούσιοι ἔμποροι εὐρίσκοντο δῆθεν εἰς οἰκονομικὰ στενοχωρίας, προσέφερεν αὐτοῖς δάνεια μετὰ βαρέως τόκου 20 καὶ 30 τοῖς 100, ἅτινα ἐκείνοι ἐδέχοντο πρὸς ἀποφυγὴν τελείας των καταστροφῆς. Συνέλεγε τὰ ὑπὸ διαμαρτύρησιν χρεωστικὰ γραμμάτια πτωχευσάντων ἐμπόρων, καὶ ἐξεβίαζε τὴν ἐξόφλησίν των δι' ἀπειλῆς θανάτου τῶν ὀφειλετῶν. Μεγαλέμποροι προσέφερον αὐτῷ ὅλην τὴν περιουσίαν των καὶ ἐγένοντο καλόγηροι. Ἐφορολόγει δὲ καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς μισθοὺς τῶν ὑπαλλήλων του πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν.

Πολύκροτα εἶνε τὰ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπηκόων του διαμειρόμενα δῶρα. Οὐδεὶς παρουσιάζετο αὐτῷ μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Πάντως ὄφειλε νὰ τῷ προσφέρῃ δῶρον τι διὰ ν' ἀξιωθῇ τῆς ὑψηλῆς τιμῆς νὰ προσκυνήσῃ τοὺς πόδας του.

Προεκάλει γεύματα, διὰ τὰ ὅποια ἐφορολόγει τοὺς ἐστιάτορας διὰ τὴν τιμὴν αὐτήν, ἣν κατεδέχετο νὰ κάμῃ πρὸς αὐτοὺς. Ὅσάκις δὲ ἐγευμάτιζε παρὰ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν χριστιανῶν, ὃν ἐν τούτοις ἐκράτει ὄρθιον κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος, ἐλάμβανε σημαντικὰ δῶρα παρὰ τῶν ναῶν αὐτῶν καὶ τῶν μοναστηρίων. Τοῦτο ὑπενθυμίζει παρόμοιον παράδοξον φόρον τῶν πασάδων Τούρκων, ὃν ἱστορεῖ ὁ Φιλῆμων. Ὁ διοριζόμενος πασάς, ἀφ' ἧς εἰσῆρχετο εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς σατραπείας του μέχρις οὗ ἔφθανεν εἰς τὴν καθέδραν αὐτῆς, διетρέφετο δαψιλῶς μετὰ τῆς ἀκολουθίας του ἀπὸ τὰς καθ' ὁδὸν κοινότητας. Διὰ τὸν κόπον δέ, ὃν ἐλάμβανε νὰ τρώγῃ τὰ παρατιθέμενα εἰς αὐτὸν γεύματα, ἐφιλοδωρεῖτο καὶ διὰ χρηματικοῦ τινος ποσοῦ, ὅπερ ἐλέγετο *ντὶς κερασὶ* (ἐνοίκιον ὀδόντων!)

Διηγείται πού ὁ Στέφανος Ξένος, ὅτι ὁ Ἀλῆ πασάς κατὰ τὰς ἀπόκρεω ἔστειλε δῶρα πρὸς τοὺς ὑπηκόους του. Οὕτως ἀπέστειλεν ὥραϊον ἵππον πρὸς πλούσιον Ἀλβανόν, σάκκους καφὲ πρὸς μεγαλέμπορον, ὥρολόγιον πρὸς τὸν Ἀρχιερέα, χρυσὴν ταμβακοθήκην πρὸς τὸν δημογέροντα, βιβλίον χρυσόδετον πρὸς καθηγητήν, ζευγὸς πιστολίων πρὸς ὀπλαρχηγόν καὶ πρὸς ἄλλους ἄλλα καὶ παρ' ὅλων αὐτῶν ἐλάμβανεν ἀντίδωρα εἰς μετρητά, ἅτινα αὐτὸς προσδιώριζε τριπλάσια καὶ πολλάκις πενταπλάσια τῆς ἀξίας τῶν δώρων του.

Διὰ τῶν τρόπων αὐτῶν καὶ πλείστων ἄλλων κατέστη μυριό-
πλουτος. Ἐγένετο κύριος τῶν $\frac{9}{10}$ τῶν ἀκινήτων τῶν ὑπηκόων
του καὶ ἀπεθησαύρισε, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Παπαρηγόπουλον,
500 περίπου ἑκατομμύρια φράγκων εἰς χρήματα, τιμαλφῇ καὶ
ἄλλα κινητά. Τὰ ἐτήσια εἰσοδήματά του ἀπὸ τοῦ 1804 ἀνῆρ-
χοντο εἰς 10-12 ἑκατομμύρια φράγκων.

Ἰδιαιτέρας ἐν τούτοις μνείας ἀξία εἶνε ἡ ἐξῆς εἰς ἄκρον περι-
εργος σημείωσις περὶ τῆς χρηματικῆς καὶ εἰς κινητὰ περιουσίας
τοῦ ζαπλοῦτου σατράπου, ἣν ἡ φήμη μυθωδῶς καὶ διαφορο-
τρόπως διέπλασε. Τὴν σημείωσιν αὐτὴν κατήρτισε καὶ διέσω-
σεν ὁ Θανασούλας Βαλτινός, εὐνοούμενος αὐλικὸς καὶ ταμίας
τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη του, καὶ ὥς ἐκ τῆς θέ-
σεώς του ἔχων εἰς χεῖρας του τὰ κατάστιχα καὶ τοὺς θησαυ-
ροὺς αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν σημείωσιν αὐτὴν ὁ διαβόητος σατράπης εἶχεν εἰς
χρήματα :

1,000,000	φλώρια	Ἑνετικά	πρὸς 13	γρόσια	16,000,000
800,000	»	Μαντσάρικα	» 14	»	11,200,000
800,000	»	Πολίτικα	» 10	»	8,000,000
500,000	»	Μεσίρικα	» 7	»	3,500,000
500,000	»	Τουνεζίνικα	» 12	»	6,000,000
400,000	»	Μαχμουδιέδες	» 25 - 28	γρόσια	11,200,000
500,000	Ρουμπιέδες		» 3	»	1,500,000
1,000,000	τάλληρα κολωνάτα		» 6	»	6,000,000
400,000	τάλλ. Μαρίας Τερέζας		» 5 $\frac{1}{2}$	»	2,200,000
1,000,000	μπεσιλίκια ἀργυρᾶ		» 5	»	5,000,000
200,000	ἐξηντάρια ἑκατοστάρικα		» 2 $\frac{1}{2}$ - 3	γρόσια	600,000
16,000	δούπιαϊ ἰσπανικαὶ		» 15	κολωνάτα	
			ἦτοι 90	γρόσια	1,440,000
			ὀλικὸν μετρητῶν γροσίων		72,640,000

Πλὴν δὲ αὐτῶν εἶχεν εἰς τιμαλφῇ, σὺν ἄλλοις, ἐκτὸς τῶν πο-
λυαριθμῶν κατωτέρας σχετικῶς ἀξίας πολυτίμων στολισμῶν, ἐν
τῷ θησαυροφυλακίῳ αὐτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς βαρύντιμα.

Μίαν σπάθην ἀδαμαντοκόλλητον, φέρουσαν πρότυπον τῆς
Θεομήτορος καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀξίας εἰς γρόσια τῆς ἐπο-
χῆς ἐκείνης 55,000.

Ἐν μπερλάντι, ὅπερ ἀνῆκεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σουηδίας,
ἀγορασθὲν ἀντὶ 36,000 Ὁλλανδικῶν φλωρίων, ὧν ἕκαστον τῇ
ἐποχῇ ἐκείνῃ ἐτιμᾶτο γρόσια 14 καὶ τοῦ ὁποίου συνεπῶς ἡ ὀλικὴ
ἀξία ἀνέβαινεν εἰς γρόσια 504,000. Τὸ μπερλάντι τοῦτο ἀπέστει-
λεν ὁ Ἀλῆς εἰς Πρέβεζαν πρὸς Ἰουδαῖον τινὰ ἀδαμαντοκόλλη-
τὴν καὶ τὸ συνέδεσε μὲ ἔτερα 12 μικρότερα μπιρλάντια, ὧν
ἕκαστον ἀξίας 1,000 κολωνάτων, ἦτοι ἅπαντα 72,000 γροσίων.

Ἄτερος στολισμὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἦτο ἐκ 5 μπιρλαντίων, ὧν
ἕκαστον ἀξίας 150,000 γροσίων. Τὸ ὀλικὸν γροσ. 750,000. Τὸ

σύνολον τῶν λοιπῶν ἀδαμάντων αὐτοῦ ἀπετέλει ἀξίαν γροσίων 50,000,000. Τὸ σύνολον τῆς εἰς μετρητά, ἀδάμαντας καὶ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευή, ὧν ἡ καταγραφὴ καὶ ἐκτίμησις ἐγένετο δις τοῦ ἔτους ἀπὸ σαράφηδες, ἐξετιμᾶτο εἰς 250,000,000 γροσίων, ὧν ἡ τιμὴ ἀντιστοιχεῖ μὲ τὴν τῆς δραχμῆς, ὑπολογιζομένου τότε τοῦ ταλλήρου εἰς 6 γρόσια. Τοιαύτη ἡ κολοσσιαία κινητὴ περιουσία τοῦ σατράπου τῶν Ἰωαννίνων, χωρὶς νὰ προσθέσωμεν τοὺς διαφόρους πολυτίμους ἱματισμοὺς κλπ.

Υ. Γ. Παρατηρήσαμεν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ θησαυροὶ αὐτοὶ ὠφέλησαν καὶ τὸν Ἱερὸν ἡμῶν Ἀγῶνα. Ἰδοὺ δὲ πῶς.

Κατὰ τὸ 1820 ὁ Ἀλῆ πασᾶς ἀπεστάτησεν ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου, ὅστις ἐκήρυξε κατ' αὐτοῦ πόλεμον, διαρκέσαντα μέχρις 24 Ἰανουαρίου 1822, ὅτε κατεστράφη ὁ ἀποστάτης. Ἐδάμασε δὲ αὐτὸν ὁ Χουρσίτ πασᾶς, διάσημος στρατάρχης τῆς τουρκικῆς αὐτοκρατορίας καὶ πανθομολογούμενος ὡς ἀήττητος. Ἐνῶ δὲ διωρίσθη καὶ ἡτοιμάζετο νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς ἐπαναστατησάσης Πελοποννήσου, ὡς ἀρχιστράτηγος μεγάλης στρατιᾶς, ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Μαχμουτ πασᾶ Δράμαλη, διότι σὺν ἄλλοις ἐχαρκτηρίσθη, ὡς ὑπόλογος καὶ καταχραστής δημοσίων χρημάτων, ἐπὶ λόγῳ, ὅτι εἰκοσάκις εἶχε διαταχθῇ ὑπὸ τῆς Πύλης, καὶ ἤρνεϊτο νὰ ὑποβάλλῃ λογοδοσίαν περὶ τῶν ἐν Ἰωαννίνοις θησαυρῶν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ ἐθεωρήθη, ὡς νοσφισθεὶς αὐτοὺς μετὰ τῶν ἄλλων πασάδων τοῦ ἐπιτελείου του. Πάντες οἱ ἱστορικοὶ βεβαιοῦσιν, ὅτι ὁ Ἱερὸς ἡμῶν Ἀγὼν θὰ κατεπνίγετο ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ Χουρσίτ πασᾶ καὶ ὅτι συνεπῶς οἱ θησαυροὶ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, γινόμενοι ἀφορμὴ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ, ὠφέλησαν οὕτως ὅπωςδῆποτε τὸν Ἀγῶνα μας.

(Ἄργος, Ἰούλιος 1913)

ΔΗΜ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ

Κ Α Μ Α Ρ Ι

❶ λαβωμένοι! Σκύψετε τὸ μέτωπο,
κροτήσετε ἀλαλάζοντες τὰ χέρια!

Οἱ σκοτωμένοι! — Στήσετε εἰκονίσματα
κι' ἀνάψετε προστὰ τοὺς ἀγιοκέρια!

Τὸ νοιώθω τὸ καμάρι σου, Πατρίδα μου,
στὸ ξύπνημα τῶν λατρευτῶν σου ὀνείρων.

Πόσες πατρίδες σὲ ζηλεύουν σήμερα,
μητέρα τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων!

(Ἀπὸ τὰ "Βάρβαρα.")

ΙΩ. ΠΟΛΕΜΗΣ